

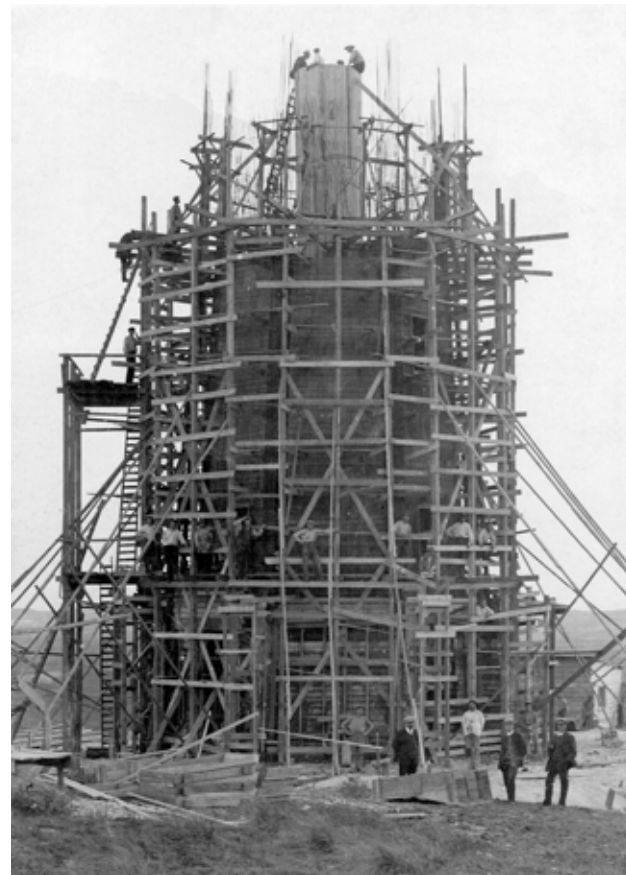
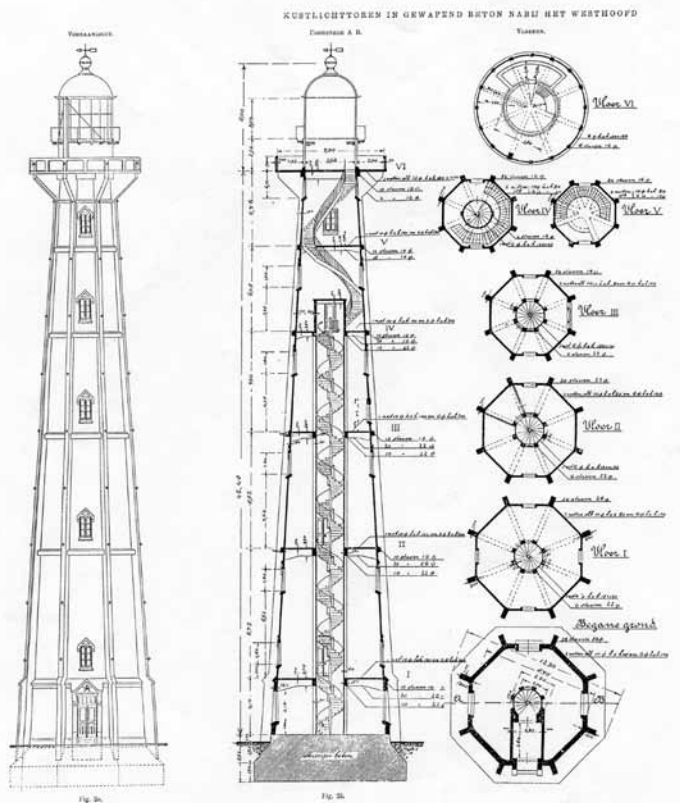
De betonnen vuurtoren op het Westhoofd

door Peter Kouwenhoven

In een serie artikelen in *de Vuurboet* worden de nautische objecten op en rond het eiland Goeree beschreven. In dit artikel staat de voormalige vuurtoren op het Westhoofd centraal. Omdat de kerktoren van Goedereede niet meer voldeed als verkenninglicht – het stond te veraf van de kust – moest er op het Westhoofd een nieuwe vuurtoren worden opgericht. Het werd een betonnen toren, ontworpen door B.A. Verhey, bouwkundige bij het Proefstation van 's-Rijkskustverlichting in Scheveningen. Beton raakte in die tijd in zwang bij de vuurtorenbouw: een constructie van beton was goedkoper dan een gietijzeren toren.

De opdracht voor de bouw van de vuurtoren werd gegund aan de firma Nederlandse Betonijzerbouw uit Amsterdam. Op 18 april 1911 werd het contract getekend. Het fundament van de vuurtoren werd opgebouwd met grote wit- en zwartgelaagde stukken basalt uit Noorwegen. Rond de toren werd over de gehele hoogte een werksteiger gebouwd van hout. Vanaf de steiger werden horizontale

schoren naar het inwendige van de toren aangebracht en daar onderling gekoppeld. Het gedeelte van de steiger waarvan de schoren nog niet in het beton gestort waren, werd met tuien van staaldraad vastgehouden. De in het beton gestorte schoren werden later langs de wand afgezaagd. Al het materiaal werd met behulp van een paard omhoog gehesen.

Bouwwerkaamheden aan de vuurtoren op het Westhoofd in 1911.

De bouw heeft lichte vertraging opgelopen doordat bij een storm op 30 september 1911 de bovenste 12 meter van de steiger, die boven het betonwerk uitstak, geheel van de toren werd geslagen. Daarna heeft men met het oog op te verwachten najaarsstormen de bouwwijze aangepast. In het vervolg werd nog maar 6 meter steiger opgebouwd boven het betonwerk.

Een architectonische bijzonderheid

De vuurtoren kreeg een omloop van twee meter breed; ongekend royaal vergeleken met de omloop van de gangbare gietijzeren vuurtorens. Gietijzer als bouw materiaal was overigens niet helemaal uit beeld. De vuurtoren kreeg gietijzeren trappen, geleverd door de firma Penn & Bauduin uit Dordrecht.

In juni 1912 heeft Penn & Bauduin de lantaarn en de lantaarnkuip van de kerktoren van Goedereede overgebracht naar de nieuwe betonnen vuurtoren. Tevens werd toen de tijdelijk opgeslagen optiek van de kerktoren in de lantaarn van het Westhoofd geplaatst. De lichtbron was een pharolinegloeilicht, type A. Op 15 augustus 1912 werd het licht voor het eerst ontstoken.

Op de derde verdieping van de vuurtoren werd achter een raam in noordoostelijke richting een verklikkerlicht geplaatst, met een rode en witte sector. Dit licht is door het Proefstation van 's-Rijkskustverlichting in Scheveningen vervaardigd uit een paneel van de vastlichtoptiek van Schiermonnikoog. Het kreeg als lichtbron een pharolinegloeilicht, type C. Het verklikkerlicht werd eveneens op 15 augustus 1912 ontstoken. Vanaf dit moment verviel de verklikker van het Flauwe Werk.

De betonnen vuurtoren werd in die tijd als architectonische bijzonderheid beschouwd. Niet eerder was er een toren van 50 meter hoog gebouwd uit een stuk gewapend beton. Het gebeurde dan ook regelmatig dat buitenlandse ingenieurs een kijkje kwamen nemen bij dit Hollandse bouwwerk. Het was niet alleen de betonconstructie die bijzonder was. Binnenin was veel marmer toegepast, de deuren en kozijnen waren van teakhout en de lichtwachtersverblijven waren zeer comfortabel. Opzichter Jan Troost en de vijf lichtwachters zullen er uiterst content mee zijn geweest.

Lichtwachterswoningen

Op 27 april 1911 werd het bestek goedgekeurd voor het bouwen van twee dubbele lichtwachterswoningen, een enkele lichtwachterswoning, een opzichterswoning en enige bijkomende werken: twee dubbele en twee enkele varkenshokken, met mestputten en een inrichting voor het zuiveren van afvalwater. De locatie voor deze bouwwerken was een terrein genaamd 'Het Zwarte Hoekje', nabij het Westhoofd. Op deze afgelegen locatie moest een gezin zelfvoorzienend zijn, dus daar hoorde een varkenshok en een kippenhok bij. Voor de drinkwatervoorziening waren er regenwaterputten aangelegd en een welput met een diepte van 20 meter als reservebron. Een Amerikaanse molen moest het in de put opgewelde water oppompen

*Opzichterswoning nabij het Westhoofd gemeente Ouddorp
Schaal 1:100.*

naar een betonnen waterreservoir. De huizen hadden ook een binnenprivaat, toen erg luxueus, met bijbehorende beerput.

Een krachtig elektrisch licht

In 1936 is het licht van het Westhoofd als een van de laatste in Nederland geëlektrificeerd. In de nacht van 4 op 5 oktober 1936 werd een Brandarislamp van 60 V en 70 A (4200 watt) ontstoken. Met een lichtsterkte van 5,2 miljoen kaars was het op dat moment het meest krachtige vuurtorenlicht in Nederland. Net iets krachtiger dan het licht van Kijkduin.

De lichtinstallatie draaide vanaf dat moment geheel automatisch. Bij het invallen van de duisternis ontbrandde het licht vanzelf en bij terugkeer van het daglicht gebeurde het omgekeerde. Als een lamp defect raakte draaide er automatisch een nieuwe lamp naar voren. Bij uitval van de stroom trad er automatisch een Blaugasgloeilicht in werking, terwijl een ratelende alarmbel ondertussen de lichtwachter waarschuwde.

In 1938 werd op de vuurtoren verlichting aangebracht met het oog op vogelbescherming. Het gebeurde vaak dat in een nacht honderden vogels de dood vonden door botsing tegen de glazen koepel. Tevens werd in dat jaar de pompinstallatie voor de watervoorziening geëlektrificeerd.

De betonnen toren opgeblazen

Op 6 mei 1940, vlak voordat ook Nederland de Tweede Wereldoorlog werd ingezogen, werd het licht van de vuurtoren van het Westhoofd gedoofd en de optiek gedemonteerd, uit de toren gehaald en in kisten bij de Technische Dienst van 's-Rijkskustverlichting in Scheveningen opgeslagen. Toen niet lang daarna Nederland werd bezet door de Duitsers, werd het personeel van de vuurtoren in krijgsgevangenschap gezet. Marinekustwachters waren immers in militaire dienst. Opzichter Johannes

Van links naar rechts: de enkele lichtwachterswoning, twee dubbele lichtwachterswoningen en de opzichterswoning.

Troost en zijn mannen mochten wel op het eiland blijven. Zij moesten aanzien hoe hun werk op de vuurtoren werd overgenomen door de Kriegsmarine. Troost werd aangesteld als commandant van de plaatselijke door de Duitsers ingestelde 'zeereddingsdienst'.

Begin mei 1945 was het eind van de oorlog in zicht. De Duitsers hadden springladingen aangebracht op de vuurtoren van het Westhoofd en de kerktoeren van Goedereede, met de bedoeling deze torens bij vertrek op te blazen. Op 2 mei hebben medewerkers van de Electriciteits Maatschappij Goeree en Overflakkee een transformator uit de vuurtoren van het Westhoofd weten te halen en de verbindingdraden van de springladingen doorgeknipt. De Duitsers waren al snel gewaarschuwd en herstelden de bedrading. Kort daarna hebben de elektriciens van de EMGO de ontstekingspatronen van de springladingen verwijderd. Ze kwamen er toen ook achter dat er een verbinding was gelegd met de bliksemafleider. De sabotage leek afdoende maar in de nacht van 4 op 5

mei is de toren toch geveld, tijdens een hevig onweer. Het is niet duidelijk of de bliksem nu de oorzaak was of dat de Duitsers de toren hebben opgeblazen. Het is overigens wel gelukt om de kerktoeren van Goedereede van de ondergang te redden. Er was springstof aangebracht halverwege de toren, in de sleuven van de muren. De locoburgemeester van Goedereede heeft de voor deze operatie verantwoordelijke Duitse officier echter kunnen overhalen af te zien van het plan, met als argument dat het opblazen van de toren grote gevaren voor de bevolking met zich mee zou brengen.

De optiek gered

De optiek van het Westhoofd was dus in mei 1940 in veiligheid gebracht in Scheveningen. De Technische Dienst moest in 1943 op last van de Duitsers echter verhuizen naar Amsterdam. Scheveningen werd Spergebiet. De optiek van het Westhoofd is toen samen met ander materiaal in kisten verpakt en opgeslagen bij N.V. Ingenieurs Bureau Bouwnijverheid in Oegstgeest. Na de oorlog is deze optiek verhuisd naar Ameland en daar op de vuurtoren geplaatst. Op 28 mei 1952 werd het licht daar ontstoken. Ook nu nog functioneert daar de van 1908 daterende optiek van de tweede orde die oorspronkelijk op de kerktoeren van Goedereede heeft gestaan.

De monumentale entree van het Westhoofd in de jaren '20. Lichtwachter Jacob van der Klooster heeft bezoek.